

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
De heer F. Rijkaart
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kazernestraat 52
2514 CV Den Haag
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070 312 92 00
fax 070 312 93 90

e-mail postbus@eerstekamer.nl
internet www.eerstekamer.nl

datum 23 december 2025

betreft Joint Communication: European Democracy Shield: Empowering Strong and Resilient Democracies

ons kenmerk 179228

Geachte heer Rijkaart,

De vaste commissies voor Binnenlandse Zaken en voor Europese Zaken hebben tijdens hun gezamenlijke commissievergadering van 9 december 2025 hun leden gelegenheid gegeven tot het stellen van vragen over de gezamenlijke mededeling *European Democracy Shield: Empowering Strong and Resilient Democracies*.¹ De leden van de fracties van **D66** en **Volt** hebben van de geboden mogelijkheid gebruikgemaakt. De leden van de fractie van **GroenLinks-PvdA** sluiten zich aan bij de gestelde vragen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van D66

Met belangstelling hebben de leden van de D66-fractie kennisgenomen van de gezamenlijke mededeling *European Democracy Shield: Empowering Strong and Resilient Democracies*. Deze leden onderschrijven het belang van een weerbare democratische rechtsstaat, waarin onafhankelijke journalistiek, vrije toegang tot betrouwbare informatie en een open digitaal publieke debat centraal staan. De leden hebben naar aanleiding van het document nog enkele vragen en verzoeken om nadere toelichting.

Deze leden constateren dat het *European Democracy Shield* uitgebreid ingaat op de noodzaak om de weerbaarheid van de onafhankelijke nieuwsvoorziening te versterken, onder andere vanwege de dominantie van grote online platforms, de veranderende advertentiemarkt en de snelle opkomst van generatieve AI. Kunt u reflecteren op deze analyse? Op welke wijze geeft het kabinet concreet invulling aan de aanbeveling uit het *European Democracy Shield* om onafhankelijke nieuwsmedia actief te versterken en te beschermen als pijler van de democratische rechtsorde?

Verder lezen deze leden dat het *European Democracy Shield* een geïntegreerde weerbaarheidsstrategie voorstaat, waarin mediabeleid, digitale veiligheid, informatie-integriteit en burgerparticipatie samen worden benaderd. Hoe borgt het kabinet dat het Nederlandse mediabeleid, inclusief de kabinetsreactie op het WRR-rapport *Aandacht voor Media*, in lijn wordt gebracht met de bredere weerbaarheidsstrategie die in het *European Democracy Shield* wordt geschetst? De leden ontvangen graag een inhoudelijke appreciatie op dit punt.

¹ JOIN(2025) 791.

datum 23 december 2025

ons kenmerk 179228

blad 2

Ook merken deze leden op dat het *European Democracy Shield* nadrukkelijk wijst op de risico's voor de democratische informatieomgeving door AI-gegenereerde en gemanipuleerde content. Op welke wijze gaat het kabinet waarborgen dat burgers betrouwbare informatie kunnen blijven onderscheiden in een digitale omgeving waarin synthetische content zowel in kwaliteit als omvang toeneemt? Welke aanvullende instrumenten acht het kabinet hiervoor noodzakelijk, bijvoorbeeld op het gebied van transparantie, detectie of educatie?

Voorts hechten deze leden groot belang aan structurele versterking van nieuwswijsheid en digitale geletterdheid, mede in het licht van de aanbevelingen over media- en informatievaardigheden in het *European Democracy Shield*. Welke stappen is het kabinet voornemens te zetten om nieuwswijsheid en kritische denkvaardigheden duurzaam te versterken? In hoeverre voorziet het kabinet daarbij in samenwerking met nieuwsmedia, onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties?

Tot slot vragen de leden in hoeverre en op welke termijn het kabinet voornemens is de Kamer te informeren over de wijze waarop de aanbevelingen uit het *European Democracy Shield* worden vertaald naar concreet nationaal beleid, inclusief de aangekondigde Europese initiatieven op het gebied van media-vrijheid, digitale platforms en informatie-integriteit.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van Volt

De leden van de Volt-fractie hechten groot belang aan een sterke, weerbare en open democratie, waarin burgers toegang hebben tot betrouwbare informatie, media pluriform kunnen opereren en verkiezingen vrij zijn van manipulatie en ongewenste beïnvloeding. Digitale ontwikkelingen, geopolitieke spanningen en de toenemende machtsconcentratie van grote technologiebedrijven zetten deze uitgangspunten onder druk. De opkomst van generatieve AI en de groeiende afhankelijkheid van online platforms versterken deze kwetsbaarheden.

Deze leden zijn ervan overtuigd dat democratische weerbaarheid in de 21ste eeuw niet alleen nationale inzet vereist, maar ook een sterke, gecoördineerde Europese aanpak. De gezamenlijke mededeling *European Democracy Shield: Empowering Strong and Resilient Democracies* vormt hiervoor een belangrijk kader. Tegelijkertijd heeft Volt ook kritische kanttekeningen geplaatst over de reikwijdte, de vrijwillige aard van de voorstellen en de feitelijke impact op nationale democratische systemen.

Met de onderstaande vragen willen deze leden beter inzicht krijgen in de wijze waarop het kabinet invulling geeft aan deze Europese mededeling, welke concrete maatregelen het kabinet noodzakelijk acht voor Nederland, en hoe deze bijdragen aan een sterke, open en toekomstbestendige democratie.

Platformdominantie, generatieve AI en beïnvloeding publieke opinie

De leden van de Volt-fractie vragen hoe het kabinet de structurele risico's die platformdominantie en generatieve AI vormen voor de toegang van burgers tot betrouwbare en pluriforme informatie beoordeelt, mede in het licht van de doelstellingen van de *European Democracy Shield*.

Op welke wijze brengt het kabinet momenteel de risico's van generatieve AI voor het publieke debat, verkiezingsprocessen en institutioneel vertrouwen in kaart?

Hanteert het kabinet concrete dreigingsscenario's met betrekking tot AI-gegenereerde desinformatie, deepfakes en microtargeting? Zo ja, welke zijn dat?

datum 23 december 2025

ons kenmerk 179228

blad 3

Welke groepen burgers acht het kabinet het meest kwetsbaar voor informatiemanipulatie, en welke specifieke maatregelen worden overwogen om deze groepen te beschermen?

Welke indicatoren gebruikt het kabinet om de effectiviteit van bestaand beleid tegen desinformatie en platformdominantie te meten?

Welke lacunes ziet het kabinet in het huidige nationale en Europese instrumentarium om de democratische weerbaarheid te versterken en welke aanvullende maatregelen acht het kabinet daarvoor noodzakelijk?

Machtsconcentratie van grote technologiebedrijven

De leden van de Volt-fractie vragen vervolgens welke concrete stappen het kabinet zet, zowel nationaal als in EU-verband, om de machtsconcentratie van grote technologiebedrijven te beperken.

Welke Nederlandse prioriteiten brengt het kabinet in bij Europese onderhandelingen over toezicht en handhaving ten aanzien van Very Large Online Platforms (VLOPs)?

Hoe beoordeelt het kabinet de huidige effectiviteit van de handhaving van de DSA, en welke verbeteringen acht het kabinet noodzakelijk?

Welke mogelijkheden ziet het kabinet om interoperabiliteit, dataportabiliteit en het gebruik van open standaarden te bevorderen om afhankelijkheid van dominante platforms te verminderen?

Hoe wil het kabinet de ontwikkeling en opschaling van Europese alternatieven, zoals open-source technologie en publieke digitale infrastructuur, actief ondersteunen?

Overweegt het kabinet aanvullende regulering van digitale advertentiemarkten, gezien hun centrale rol in platformmacht en de financiering van online desinformatie?

Transparantie over algoritmes en zichtbaarheid van nieuws

De leden van de Volt-fractie vragen voorts op welke wijze het kabinet ervoor zorgt dat online platforms transparant zijn over de werking van hun algoritmes en de impact daarvan op de zichtbaarheid van onafhankelijke journalistiek.

Hoe beoordeelt het kabinet de huidige mate waarin platforms relevante data delen met toezichthouders en onafhankelijke onderzoekers?

Hoe wordt gegarandeerd dat journalisten, onderzoekers en maatschappelijke organisaties toegang krijgen tot de gegevens die nodig zijn om de maatschappelijke impact van algoritmes te beoordelen?

Is het kabinet bereid minimumvereisten voor algoritmische transparantie te introduceren, waaronder verplichte risicoanalyses van aanbevelingssystemen?

Hoe zorgt het kabinet ervoor dat transparantieverplichtingen niet alleen technisch, maar ook begrijpelijk en toegankelijk zijn voor burgers?

Welke maatregelen neemt het kabinet om te voorkomen dat aanbevelingssystemen regionale, onafhankelijke of minderheidsmedia structureel benadelen?

Is het kabinet voornemens maatregelen te verkennen om investeringen in onafhankelijke nieuwsmedia te stimuleren?

datum 23 december 2025

ons kenmerk 179228

blad 4

Europees Centrum voor Democratische Weerbaarheid

Bij het *European Democracy Shield* wordt voorgesteld een Europees Centrum voor Democratische Weerbaarheid op te richten, gebaseerd op vrijwillige deelname van lidstaten en respect voor nationale bevoegdheden.² Hoe beoordeelt het kabinet de effectiviteit van een dergelijk centrum wanneer lidstaten waar de democratie onder druk staat (bijvoorbeeld vanwege buitenlandse inmenging of normvervaging) niet deelnemen?

Hoe weegt het kabinet de zorg dat het democratieschild, als een document met vrijwillige maatregelen zonder afdwingbare sancties, mogelijk onvoldoende effect heeft tegen buitenlandse inmenging of grensoverschrijdende desinformatie?

Is Nederland bereid zich actief te committeren aan deelname aan dit Europese Centrum voor Democratische Weerbaarheid, en zo ja, op welke wijze?

Welke stappen onderneemt het kabinet om in EU-verband te bevorderen dat dergelijke structuren niet alleen vrijwillig, maar ook effectief en impactvol worden, mits binnen de bestaande Europese bevoegdheden?

AI in politieke campagnes en verkiezingen

De Europese Commissie wil vrijwillige *guidance* ontwikkelen voor het verantwoord gebruik van AI in verkiezingsprocessen. De leden van de Volt-fractie vragen hoe het kabinet de effectiviteit van vrijwillige afspraken op dit terrein in de afwezigheid van bindende regelgeving beoordeeld.

Welke concrete dreigingsscenario's hanteert het kabinet met betrekking tot AI-gegenereerde desinformatie, deepfakes en politieke microtargeting tijdens verkiezingen?

Is het kabinet bereid aanvullende waarborgen te verkennen voor transparantie over het gebruik van AI in politieke campagnes, waaronder AI-gegenereerde video's, deepfakes en geautomatiseerde targeting?

Hoe verhoudt deze inzet zich tot bestaande nationale en Europese regelgeving rond politieke communicatie en verkiezingsintegriteit?

Publieke omroep en democratische informatievoorziening

Het *European Democracy Shield* en aanverwante Europese debatten benadrukken de rol van onafhankelijke nieuwsvoorziening. De leden van de Volt-fractie vragen ten slotte hoe het kabinet de huidige en voorgenomen financiering van de Nederlandse publieke omroep beoordeeld in het licht van Europese verplichtingen en de rol van publieke media als buffer tegen desinformatie?

Acht het kabinet de financiering van de NPO toereikend om haar democratische, maatschappelijke en culturele opdracht te vervullen binnen een sterk gedigitaliseerde informatiemaatschappij?

Zo nee, welke aanvullende maatregelen of financieringsmodellen worden door het kabinet overwogen om pluriforme en onafhankelijke journalistiek te versterken?

² JOIN(2025) 791, p. 3.

datum 23 december 2025
ons kenmerk 179228
blad 5

De commissies voor Binnenlandse Zaken en Europese Zaken zien met belangstelling uit naar uw reactie en ontvangt deze graag binnen vier weken na dagtekening van deze brief.

Hoogachtend,

I.M. Lagas MDR
Voorzitter van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken

prof. dr. E.B. van Apeldoorn
Voorzitter van de vaste commissie voor Europese Zaken